

คำบรรยาย

ก้าวอย่างสู่ออนาคตของนักไอทีในยุคไอเอ็มเอฟ

โดย

ดร. ครรชิต มัลย์วงศ์

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

26 มกราคม 2541

ผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่มีโอกาสมาบรรยายให้บรรดานักศึกษาด้านสาขาวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่กำลังจะก้าวไปสู่โลกธุรกิจในยุคไอเอ็มเอฟฟังในวันนี้ ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณ อาจารย์ ดร. อัจฉา ธีรเชษฐมิ่งกุล ที่กรุณาให้เกียรติเชิญผมมาแสดงข้อคิดเห็นบางประการแก่ทุกท่านทั้งหลาย ผมคิดว่าเรื่องนี้พอจะมีเหตุผลสนับสนุนอยู่ ประการแรก ผมเป็นอาจารย์ทางด้านคอมพิวเตอร์มานานกว่าสามสิบปี ได้เห็นความก้าวหน้าทางด้านคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคมมาตลอดนับตั้งแต่ประเทศไทยยังมีคอมพิวเตอร์เพียงสองสามเครื่อง จนกระทั่งปัจจุบันมีกว่าล้านเครื่อง ประการที่สองผมเป็นรองผู้อำนวยการของเนคเทค ซึ่งมีภาระหน้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการวิจัย การพัฒนาอุตสาหกรรม และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในภาครัฐและเอกชน ประการที่สามผมเป็นอุปนายกสมาคมคอมพิวเตอร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับต่างประเทศอีกทั้งยังจัดประชุมวิชาการระดับนานาชาติมาแล้วหลายครั้ง ประการที่สี่ผมเคยประกอบธุรกิจทางด้านไอที ทั้งทางด้านการให้คำปรึกษา การฝึกอบรม การทำสิ่งพิมพ์ และการวิจัยตลาด มาแล้ว แต่ต่อมาเมื่อถูกชวนให้มาทำงานกับเนคเทค ผมก็ได้นำเอาธุรกิจของผมย้ายมาทำที่เนคเทค ทำให้งานส่วนที่ผมทำที่เนคเทคนั้นเป็นงานที่ต้องพึ่งลำแข้งตัวเองค่อนข้างมาก ประการที่ห้า ผมเองมีความสัมพันธ์อันดีกับทางศูนย์คอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพราะผมได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการประจำศูนย์คอมพิวเตอร์ด้วย ดังนั้นผมจึงคิดว่าผมมีประสบการณ์และความรู้ในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับธุรกิจไอทีทั้งในภาครัฐและเอกชน ทั้งในไทยและต่างประเทศ มาเล่าให้นักศึกษาที่กำลังจะก้าวออกไปเผชิญกับชีวิตการทำงานเต็มตัวในเวลาอันใกล้นี้ได้ทราบ เพื่อที่จะได้สามารถเตรียมตัวออกไปทำงานได้อย่างมีเกียรติ สมศักดิ์ศรี และ ประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง

ก่อนที่ผมจะเข้าสู่เนื้อหาของคำบรรยาย ผมใคร่ขออัญเชิญส่วนหนึ่งของพระราชนิพนธ์ของ ล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 มาให้คุณรับฟังตั้งแต่แรก นั่นคือ

ทางสู่เกียรติศักดิ์ จักประดับดอกไม้
หอมหวลยวนจิตไซ้ ไปมี

นักศึกษาที่รักทั้งหลาย ถ้าหากคุณเป็นนักอ่านคุณคงจะเคยเห็นทัศนะในทำนองข้างต้น
ปรากฏอยู่ในคำพิงเหย และ คติสอนใจ ของไทยมาค่อนข้างมาก อย่างเช่น *ไผ่ร้อนจะนอนเย็น
ไผ่เย็นจะตื่นตาย*

คำพิงเหยเหล่านั้นล้วนแสดงวิถีชีวิตให้เห็นชัดเจนว่า การที่เราจะประสบความสำเร็จใน
ชีวิตได้นั้น เราจะต้องทำงานหนัก ทำงานจริงจัง และมีความขยันหมั่นเพียร ยิ่งเป็นนักไอที
หรือนักคอมพิวเตอร์ด้วยแล้วยิ่งต้องทำงานหนักมากกว่าผู้ประกอบการอาชีพอื่น ๆ หลายเท่า เพราะ
ไอทีนั้นเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก หากไม่ติดตามขนขวายศึกษาทดลองแล้วก็จะไม่สามารถนำ
เทคโนโลยีที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่มาใช้ได้

ด้วยเหตุนี้เอง อย่าเพิ่งแปลกใจ หรือ ท้อใจ ถ้าหากคำบรรยายของผมในวันนี้จะมุ่งชี้ชวน
ให้พวกคุณต้องทำงานหนักมากขึ้น หรือ ต้องศึกษาหาความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้นไปอีก

ความรู้ที่จำเป็นสำหรับยุคไอเอ็มเอฟ

เป็นที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่า ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรง
มากที่สุดอาจนับตั้งแต่ตั้งเป็นชาติเป็นประเทศขึ้นมาก็ว่าได้ ใครทำให้ไทยต้องตกอยู่ในสถาน
การณ์เช่นนี้คงไม่ต้องพูดกันมากเพราะมีคนวิพากษ์วิจารณ์ไว้มากแล้ว ข้อสำคัญก็คือ ไทยเราจะ
ต้องช่วยตัวเองทุกวิถีทาง หนังสือพิมพ์และนักการเมืองหลายคนยังฝากความหวังไว้กับการให้
ประเทศอื่นอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา หรือ ญี่ปุ่น ยื่นมือมาช่วย แต่จากการที่ผมได้เห็นพฤติกรรม
ของประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะประเทศมหาอำนาจ หรือ ประเทศเพื่อนบ้าน ผมรู้สึกว่ามี
ประเทศไหนที่เป็นมิตรกับไทยอย่างแท้จริง ทุกประเทศจ้องจะบีบคั้น หรือ ทำร้ายประเทศไทย
ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนั้นความหวังที่เป็นทางรอดของไทยจึงขึ้นอยู่กับคนไทยด้วยกันเอง โดย
เฉพาะขึ้นอยู่กับคนรุ่นใหม่อย่างพวกคุณทั้งหลายในที่นี่

การที่จะทำให้ทั้งตัวเองและประเทศรอดพ้นจากภัยพิบัติทางเศรษฐกิจได้นั้น จำเป็นที่เรา
จะต้องมีความรู้ในด้านต่าง ๆ มากพอ เพราะการทำงานในอนาคตนั้นเราจะต้องอาศัยความรู้
เป็นเครื่องมือสำคัญ การที่เราพ่ายแพ้ทางเศรษฐกิจในยุคนี้เป็นข้อพิสูจน์ว่าคนไทยยังรู้ไม่พอ
ยังไม่เก่งเพียงพอที่จะต่อสู้ในสงครามเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้

ผมอยากแบ่งความรู้ที่จำเป็นออกเป็นส่วน ๆ สักสามด้าน

ด้านแรก คือ ความรู้พื้นฐานทางด้านคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคมซึ่งเป็นเรื่องที่พวกคุณ
เรียนมา เมื่อคุณเรียนอยู่นั้นอาจารย์ที่ปรึกษาอาจกำหนดหรือแนะนำให้เรียนวิชาต่าง ๆ หลาย

วิชา บางทีพวกคุณก็ปรึกษากันเองโดยเลือกวิชาที่เห็นว่าอาจารย์ใจดีและจะทำคะแนนได้ง่าย แทนที่จะเลือกวิชาที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ยิ่งถ้าใครอ่อนหน่อยก็อาจจะต้องไปเลือกวิชาง่าย ๆ นอกคณะเพื่อจะได้ดึงคะแนนขึ้นมาได้ เรื่องนี้ผมไม่วิจารณ์เพราะเห็นว่าพวกคุณจำเป็นต้องทำตามที่สุนทรภู่สอนไว้ คือ ทั้งที่เข้าใจดีว่า รู้อะไรไม่สู้รู้อวิชา แต่เราก็จำเป็นต้อง รู้อวิชาเกรงครอดเป็นยอดดี อย่างไรก็ตามพวกคุณต้องเข้าใจว่า เมื่อจบมาทางสายคอมพิวเตอร์ หรือ ไอที นายจ้างของพวกคุณก็มุ่งหวังที่จะให้คุณมีความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์และไอทีที่แน่นมาก ไม่ใช่จบมาแล้วก็เขียนโปรแกรมไม่เป็น หรือออกแบบโปรแกรมไม่ได้ ผมไม่อยากเห็นนายจ้างของพวกคุณ สายหน้าแล้วถามว่าคุณจบมาจากไหน และจบมาได้อย่างไร ด้วยเหตุนี้เองผมจึงต้องเน้นว่า พวกคุณจะต้องรู้อจริงในสาขาวิชาที่เรียนมา การรู้อจริงนั่นหมายความว่า คุณจะต้องรู้อลงไปให้ถึงแก่น คุณต้องบอกได้ว่าหลักการสำคัญของวิชานั้น ๆ คืออะไร และคุณจะประยุกต์หลักการนั้นในงานของคุณได้อย่างไร อย่าลืมว่าวิชาการด้านนี้เปลี่ยนแปลงเร็วมาก ดังนั้นคุณจะต้องศึกษาเนื้อหาในวิชาที่เรียนมาอย่างต่อเนื่อง จะเลิกไปเพราะคิดว่าเรียนจบมาจากมหาวิทยาลัยไม่ได้ ในทางตรงข้ามสิ่งที่คุณเรียนในมหาวิทยาลัยนั้นเป็นการเริ่มเรียนให้รู้อว่า จะเรียนรู้อด้วยตัวเองอย่างไร เท่านั้นเอง

ด้านที่สอง คือ ความรู้อสำหรับการทำงาน หรือ ประกอบอาชีพ วิชาการที่คุณเรียนมานั้น เป็นวิชาที่จริงอยู่ แต่ยังไม่พอเพียงสำหรับการทำงานหรือประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ เพราะหากคุณรู้ออยู่เท่าที่เรียนมาในมหาวิทยาลัย รับประกันว่างานอาชีพของคุณจะต้องล้มเหลวแน่นอน มีคนจำนวนมากที่ล้มเหลวมาก่อนหน้านี้ และยังมีอีกมากที่ล้มเหลว ดังนั้นหากคุณไม่ต้องการล้มเหลว คุณจะต้องขวนขวายหาความรู้ออื่น ๆ อีกหลายด้านด้วยกัน ความรู้อนั้นจะมีอะไรบ้างก็สุดแท้แต่ลักษณะของงานที่คุณจะเลือกทำ แต่ผมจะลองยกตัวอย่างความรู้อที่จำเป็นมาให้คุณพิจารณาดูดังต่อไปนี้

-ความรู้อเรื่องการทำธุรกิจ การทำธุรกิจนั้นเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความรู้อและประสบการณ์หลายด้านด้วยกัน นักศึกษาที่เป็นบุตรหลานผู้ทำธุรกิจอยู่แล้วจะได้เปรียบเพราะเคยสัมผัสและเห็นการทำงานธุรกิจมาบ้างแล้ว แต่บุตรหลานข้าราชการหรือพนักงานอื่น ๆ จะไม่ค่อยรู้อจักการทำธุรกิจ และไม่ทราบว่าการทำธุรกิจมีขั้นตอนอย่างไร จะจดทะเบียนห้างร้านหรือบริษัทอย่างไร จะต้องรับผิดชอบอะไรบ้าง มีวิธีการทำธุรกิจอย่างไร ต้องเสียภาษีอย่างไร ฯลฯ ความรู้อเหล่านี้จำเป็นมากสำหรับการทำธุรกิจ ไม่ว่าจะทำเองหรือเป็นรับจ้าง เราอาจหาความรู้อเหล่านี้ได้ด้วยการอ่านหนังสือทางด้านธุรกิจซึ่งมีจำหน่ายทั่วไป

-ความรู้อด้านการบริหารจัดการ การจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ แต่ยุคนี้มองว่าเป็นศาสตร์ค่อนข้างมาก จนกระทั่งพัฒนาขึ้นเป็นวิทยาการจัดการ การจัดการยุคนี้จึงต้องอาศัยความรู้อด้านการจัดการที่ทันสมัย มีการทำแบบจำลองการตัดสินใจ มีการทำแบบ

จำลองทางธุรกิจ ฯลฯ การจัดการนั้นครอบคลุมงานทุกด้านในหน่วยงาน การจัดการบุคลากร การจัดการโครงการ การจัดการการเงิน การจัดการและวางรูปแบบองค์กร การจัดการลูกค้า ฯลฯ ถ้าคุณเดินตามร้านขายหนังสือจะพบว่าหนังสือด้านการจัดการวางขายมากเล่มด้วยกัน บางเล่มก็แปลมาจากต้นฉบับที่มีชื่อหรือหยา บางเล่มก็เป็นตำรา บางเล่มก็เป็นประวัติ คุณควรเลือกซื้อหรือยืมจากห้องสมุดมาอ่านอย่างคละคล้ากัน ลองอ่านประวัติของนักธุรกิจหรือผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จบ้างเพื่อให้เห็นว่าเขาดำเนินธุรกิจอย่างไร หนังสือที่อยากแนะนำให้อ่านคือประวัติและบันทึกความจำของ คุณเทียม โชควัฒนา (เหมาะกับการทำความเข้าใจเรื่องสารสนเทศกับผู้บริหารมาก) ประวัติของนายไชรอส ประวัติของดร. อัน หวาง ผู้สร้างบริษัท Wang Computer ประวัติของคุณเกษม จาติกวณิช หรือ หนทางสู่ออนาคต ของ นาย บิลล์ เกตส์ จากนั้นลองอ่านเคล็ดลับการจัดการดูบ้าง เช่นหนังสือที่แปลมาจากหนังสือประเภท One Minute หรือ การจัดการหนึ่งนาที่นั่นก็น่าสนใจ แต่ถ้าใครสนใจอ่านเรื่องทางวิชาการหนัก ๆ อาจจะต้องอ่านภาษาอังกฤษของ ปีเตอร์ ดรักเกอร์ ซึ่งเป็นปรมาจารย์ทางด้านจัดการ เล่มที่แปลเป็นไทยก็มีอยู่บางเล่ม แต่ผมไม่ทราบว่าเอาไปซุกไว้ที่ไหนไม่สามารถค้นมาอ้างได้

-ความรู้ด้านเศรษฐกิจ และการเงิน ปัจจุบันนี้การทำงานของเราร้องได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลกเป็นอย่างมาก ดังนั้น เราควรมีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจเอาไว้บ้าง เราจะต้องเข้าใจแรงผลักดันทางด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ เข้าใจความหมายของอุปสงค์ อุปทาน รายได้ประชาชาติ การลดภาษี การแลกเปลี่ยนเงินตรา เลยไปถึงข้อตกลงการค้า เช่น สามเหลี่ยมเศรษฐกิจภาคใต้ ความตกลงเรื่องแกตส์ ความตกลงเรื่อง ITA หรือ Information Technology Agreement ความรู้ในด้านเศรษฐกิจและการเงินนั้นมีทั้งที่เป็นความรู้พื้นฐาน และ ความรู้รอบตัว เรื่องหลังนั้นน่าจะหาอ่านได้จากหนังสือพิมพ์ธุรกิจโดยทั่วไป แต่อ่านแล้วก็ต้องไตร่ตรอบให้ดีถี่ถ้วนเพราะส่วนมากผู้เขียนข่าวก็อาจจะไม่เข้าใจหรือชำนาญในเรื่องที่เขียนนัก ส่วนความรู้พื้นฐานก็คงจะต้องหาดำราหรือหนังสือมาอ่านทำความเข้าใจอยู่เป็นประจำ

-ความรู้ด้านสถิติ ความรู้เรื่องนี้จำเป็นมากสำหรับคนในยุคปัจจุบัน ทุกวันนี้เราจะได้เห็นสถิติและโพลต่าง ๆ ตามหน้าหนังสือพิมพ์เป็นประจำ เราต้องเข้าใจพื้นฐานสถิติมากพอที่จะตัดสินใจได้ว่าเรื่องที่ได้อ่านนั้นเชื่อถือได้หรือไม่ คนคิดสถิติออกมาแสดงนั้นมีสมมติฐานถูกต้องหรือไม่ จำนวนประชากรพอเพียงที่จะเชื่อถือสถิติได้หรือไม่ ลงความเห็นถูกต้องหรือไม่ หากเราไม่เข้าใจสถิติก็จะถูกหลอกได้ง่าย ๆ ดังเช่นที่มีผู้เขียนหนังสือออกมาแล้วเล่มหนึ่งคือ How to lie with statistics.

-ความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ในยุคไอเอ็มเอฟนี้ เราจำเป็นจะต้องเปิดหูเปิดตามองภาพรวมของโลกมากขึ้น นั่นหมายความว่าเราจะต้องมีความรู้ในด้านภาษาอังกฤษดีพอ

ที่จะฟังข่าว CNN หรือ BBC ให้เข้าใจได้ เราจะต้องสามารถอ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร และหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษได้รวดเร็วพอ ๆ กับอ่านหนังสือภาษาไทย เราจะต้องสามารถสื่อสารสนทนา แลกเปลี่ยนทัศนคติกับชาวต่างประเทศเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่ว ยิ่งเราเป็นนักไอทีด้วยแล้วยิ่งจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษาอังกฤษได้เก่งมากกว่าวิชาการด้านอื่น ๆ เพราะเทคโนโลยีด้านนี้เปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก เราจะมัวรอนั่งอ่านบทความที่แปลเป็นไทยแล้วไม่ได้ และที่สำคัญก็คือ บทความที่แปลมานั้นก็มักจะแปลผิดความหมายอยู่เป็นประจำ นอกจากการรู้ภาษาอังกฤษแล้ว คุณอาจจะต้องรู้ภาษาจีน หรือ ภาษาญี่ปุ่น อีกหนึ่งภาษาด้วย ดังนั้นหากมีเวลาว่างก็ควรศึกษาภาษาที่สามเอาไว้ด้วย

ด้านที่สามก็คือความรู้ทางจิตวิญญาณ ปัญหาของคนในยุคปัจจุบันก็คือห่างเหินจากศาสนาากเกินไป ไม่ว่าคุณจะนับถือศาสนาอะไร ก็ขอให้ศึกษาเนื้อหาสาระและคำสอนในศาสนาของคุณให้กระจ่าง และพยายามนำคำสอนมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อให้ตัวเองมีจิตใจที่ดีขึ้น มีความเมตตา กรุณา มากขึ้น มีศีลธรรม ไม่เบียดเบียนคนอื่น ขณะเดียวกันก็เพื่อให้ตัวเองไม่รู้สึกเครียดที่ถูกคนอื่นเอาวัดเอาเปรียบหรือเบียดเบียน คือพร้อมจะให้ภัยแก่ผู้ที่ประทุษร้ายหรือเอาเปรียบเรา ผมเชื่อว่าหนังสือที่จะช่วยยกจิตวิญญาณของพวกคุณให้สูงขึ้น ให้สมกับเป็นบัณฑิตที่มีความรู้และงดงามทางจิตใจนั้นมีอยู่มากด้วยกัน ขอให้หามาอ่านให้ได้ทุกวัน จะวันละเล็กน้อยขนาดไหนก็ยังดี เพื่อที่คุณจะได้มีจิตใจที่แจ่มใส และมีพลังงานที่จะต่อสู้กับโลกยุคไอเอ็มเอฟที่ยุ่งเหยิงนี้ต่อไป

ทำงานอะไรดีในยุคเศรษฐกิจถดถอย

ความจริงที่น่าเจ็บปวดอย่างยิ่งก็คือ เศรษฐกิจที่พิกลพิการของไทยทำให้คนจำนวนมากตกงาน และคนกลุ่มหนึ่งก็คือนักคอมพิวเตอร์นั่นเอง ความจริงอีกข้อหนึ่งก็คือบริษัทและหน่วยงานทั้งหลายนั้นทางหนึ่งก็ต้องปลดพนักงานออก และ อีกทางหนึ่งก็ต้องตรึงอัตรากำลังเดิมเอาไว้

ถ้าเช่นนั้นจะมีงานอะไรให้บัณฑิตที่จะจบใหม่ทำบ้าง

ผมมองเห็นว่าสถานการณ์ตอนนี้ยังไม่สิ้นหวังเสียทีเดียว เท่าที่ลองเปิดหนังสือพิมพ์อ่านหน้าประกาศรับสมัครพนักงานดู ก็ยังเห็นมีผู้ลงประกาศอยู่มากมาย ไม่ใช่ว่าจะตรึงอัตรากำลังกันทั้งประเทศ บริษัทที่ได้งานทำต่อเนื่องและต้องการคนทำงานก็ยังมีอยู่อีก เพียงแต่เราต้องหาให้พบเท่านั้น

ผมแบ่งงานสำหรับนักไอทีออกได้เป็นหลายกลุ่มดังนี้

อาจารย์ งานกลุ่มนี้ผมคิดว่ายังเป็นที่ต้องการอีกมาก นี้ดูจากการที่มีคนเคียวเชิญเชิญผมไปบรรยายวิชาต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ และจากการที่เห็นอาจารย์บางท่านต้องวิ่งรอกสอนตามสถาบันต่าง ๆ จนแทบจะไม่มีเวลาทำงานอื่น ปัญหาคือคุณจะต้องเก่งพอที่จะเป็นอาจารย์ได้

คุณจะต้องมีผลการเรียนที่ดี มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และที่สำคัญคือคุณต้องรักที่จะเป็นอาจารย์ ความจริงไม่ว่าคุณจะทำอะไรคุณจะต้องรักในงานนั้น หาก你不รักงานนั้น จะทำอะไรก็ตาม ไม่ช้าก็อาจล้มเหลวได้

ข้าราชการ เวลาที่หลายกลุ่มมองว่าข้าราชการกลายเป็นคนกลุ่มที่มีความมั่นคงมากที่สุด แต่ระหว่างที่ผมเขียนคำบรรยายอยู่นั้นก็ยังไม่แน่ว่าข้าราชการจะมีความมั่นคงไปได้ตลอดรอดฝั่ง เพราะสถานะการคลังของเราก็อำแยพอ ๆ กับของภาคเอกชน นอกจากนี้ระบบราชการไทยเราก็ได้ตรึงอัตราค่าจ้างเอาไว้มานานแล้ว เหตุผลที่ต้องตรึงก็เพราะเวลานี้จำนวนข้าราชการมีมาก แต่ทว่าได้เงินเดือนน้อย รัฐบาลเองก็ไม่มีเงินมากพอที่จะขึ้นเงินเดือนข้าราชการให้มีความเป็นอยู่ดีเหมือนทำงานเอกชน ดังนั้นหนทางเดียวคือจะต้องตรึงอัตราค่าจ้างไว้ ใครที่เกษียณอายุไปแล้วตำแหน่งก็จะหายไป หามาแทนไม่ได้ ด้วยวิธีนี้จำนวนข้าราชการก็จะได้ไม่เพิ่ม และในอนาคตก็จะปรับเงินเดือนให้ดีขึ้นได้ แม้จะมีการตรึงอัตราค่าจ้างเอาไว้เช่นนี้ แต่ผมก็ทราบว่ายหน่วยงานหลายแห่งก็ยังมีอัตราว่างทางด้านไอที นั่นคือสายงานนักวิชาการคอมพิวเตอร์ สายงานนี้เปรียบเสมือนนักวิชาชีพซึ่งหากดำรงตำแหน่งไปถึงระดับเจ็ด ก็จะมีเงินประจำตำแหน่งเพิ่มให้อีกด้วย (ต่อไปจะมีหรือไม่ก็ไม่แน่) ทำงานเป็นข้าราชการนั้นมีความก้าวหน้าอย่างช้า ๆ ความเป็นอยู่อาจจะดีแค่พออยู่ แต่ถ้ามองถึงงานพิเศษเป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทต่าง ๆ ได้ก็มีช่องทางได้รายได้มากขึ้น เรื่องนี้คงจะต้องคิดเอง

พนักงานรัฐวิสาหกิจ ทำงานในหน้าที่นี้ก็คล้ายกับข้าราชการ เพียงแต่ได้รับเงินเดือนมากขึ้นกว่าหน่อยหนึ่ง และทำงานอย่างจริงจังมากกว่าเพราะมีการบังคับบัญชาที่เข้มงวดกว่า เนื่องจากรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งจะต้องหารายได้มาเลี้ยงตัวเองด้วย พนักงานและผู้บริหารงานด้านไอทีในรัฐวิสาหกิจหลายแห่งก็โยกย้ายมาจากหน่วยงานราชการ สนใจก็ลองติดต่อดู

พนักงานบริษัทไอที การทำงานเป็นพนักงานของบริษัทที่ทำกิจการด้านไอทีนั้นถือว่าเป็นโอกาสดีที่จะได้เรียนรู้วิธีการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะหากเป็นบริษัทที่เป็นเครือของบริษัทต่างประเทศ การทำงานทางด้านคอมพิวเตอร์และไอทีนั้นจำเป็นจะต้องมีระบบและวิธีการที่ดี เรื่องเช่นนี้ไม่ได้สอนในมหาวิทยาลัย เราจะต้องไปเรียนรู้เอาเองข้างนอก ดังนั้นหากใครได้ทำงานกับบริษัทที่มีระบบเราก็จะได้เรียนรู้แบบอย่างที่ดีติดตัวเอาไว้ แต่ถ้าใครได้ทำงานกับบริษัทที่บริหารงานแบบครอบครัว ก็อาจจะได้เรียนรู้และมีประสบการณ์แบบแปลกออกไป ซึ่งก็เป็นประโยชน์ทั้งนั้น สุดท้ายแล้วเราจะรู้จักเรียนรู้จากการทำงานหรือไม่ การทำงานกับบริษัทไอทีนั้นมีตำแหน่งงานที่เราสามารถสมัครได้หลายตำแหน่ง ตั้งแต่ทางด้านช่างเทคนิค ไปจนถึงการเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านฮาร์ดแวร์หรือซอฟต์แวร์ หรือเป็นที่ปรึกษาให้กับลูกค้าภายนอก เราจะชอบทำงานตำแหน่งอะไรมากน้อยแค่ไหนนั้นต้องพิจารณาตัวเอง แต่ที่อยากฝากไว้ก็คือขอให้อดทนกับงานและที่ทำงาน อย่าจับจด ผมเข้าใจดีว่ามีบางสถานการณ์ที่ทำให้เราไม่พอใจจนถึงขั้นลา

ออกจางาน หรือ เปลี่ยนงานใหม่ ในอดีตเราอาจจะทำได้ง่าย ๆ เพราะนักคอมพิวเตอร์หายาก แต่ปัจจุบันนี้เราควรจะต้องคิดให้มาก หนึ่งการเปลี่ยนงานบ่อยก็จะทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีเกี่ยวกับตัวเราเพราะนายจ้างจะรู้สึกที่เราจับจด และอาจจะไม่ยอมรับเราเข้าทำงานที่เราชอบก็ได้

พนักงานไอทีของบริษัทห้างร้าน งานนี้ต่างไปจากงานของบริษัทไอที คือเราอาจจะเข้าทำงานเป็นนักคอมพิวเตอร์ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งของบริษัทห้างร้าน และได้รับมอบหมายให้ทำงานเกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์โดยตรง ในฐานะน้องใหม่เราอาจจะไม่ได้ตำแหน่งดีบิตอะไรนัก นั่นก็ไม่ต้องวิตกเพราะ *หนทางพิสูจน์ม้า กาลเวลาพิสูจน์คน* ขอให้คุณทำงานไปอย่างเต็มฝีมือ แล้วไม่ช้าคุณก็จะก้าวหน้าไปได้เอง เท่าที่สังเกตมาจนถึงขณะนี้บริษัทหลายแห่งก็ชะลอการใช้และพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ไปบ้าง แต่เชื่อผมเถอะครับ ว่าชะลอไม่ได้นานหรอก เรา กำลังต้องการใช้คอมพิวเตอร์มากขึ้น และต้องใช้คนที่รู้คอมพิวเตอร์มาควบคุมการทำงานมากขึ้น หากเราเลิกใช้คอมพิวเตอร์เมื่อใด เราจะสูญเสียความสามารถในการแข่งขันไปทันที

ทำธุรกิจเอง นักศึกษาหลายคนอาจจะต้องการเปิดบริษัทเพื่อทำธุรกิจเอง นี่เป็นแนวคิดที่ดี และ สมควรสนับสนุน ผมเองเห็นว่าประเทศไทยเรามีบริษัทห้างร้านขนาดเล็กน้อยเกินไป เช่นตามจังหวัดต่าง ๆ ก็มีแต่ห้างร้านประเภทขายส่ง ขายปลีก ขนส่ง ภัตตาคาร ตัดเสื้อ ตัดผม ซ่อมรถยนต์ ซ่อมรถจักรยานยนต์ โรงแรม ทนายความ คลินิก สาขานาการ จะหาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดเล็กได้ยาก ยิ่งเป็นงานทางด้านอิเล็กทรอนิกส์และไฮเทคยิ่งหายาก ส่วนงานให้คำปรึกษานั้นแทบจะหาไม่ได้เอาเลย เมื่อกิจการตามต่างจังหวัดยังไม่ค่อยก้าวหน้าสมยุค เทคโนโลยี จึงเป็นธรรมดาที่การขยายตัวด้านความเจริญ และ เศรษฐกิจจึงไปไม่ถึงทุกจังหวัด เมื่อวันที่ 5 มกราคมนี้เอง ผมอ่านพบรายงานสถิติในหนังสือพิมพ์ว่า จังหวัดที่ประชาชนโดยทั่วไปมีรายได้เฉลี่ยเกินสองหมื่นบาทต่อปีมีเพียง 15 จังหวัดเท่านั้น แต่ถ้าเราลองเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ ยุโรป เราจะเห็นว่าเมืองต่าง ๆ ของเขานั้นเจริญเกือบเท่า ๆ กันหมด และนั่นหมายความว่าทุกเมืองมีโอกาสให้นักวิชาชีพประกอบอาชีพอิสระได้มากเท่า ๆ กัน การที่เราจะประกอบอาชีพอิสระด้วยตัวเองโดยการตั้งบริษัทห้างร้านขึ้นนั้น แม้จะเป็นเรื่องดีแต่เราก็ควรเดินอย่างถูกทาง นั่นก็คือเราจะต้องรู้เรื่องระบบธุรกิจให้ดีกว่าก่อน จากนั้นเราจะต้องมีเงินลงทุนสักก้อน หรือมีเงินนั้นก็ควรมีคนที่สนับสนุนด้านการเงินอยู่เบื้องหลังด้วย แต่นี่ยังไม่สำคัญเท่ากับที่เราทราบว่าจะทำธุรกิจอะไรและเรามีความชำนาญอะไรบ้าง ไม่ใช่อยากเปิดบริษัทก็เปิดขึ้นมาโดยไม่รู้ว่าจะทำอะไร ขึ้นทำเช่นนี้ไม่ช้าก็จะหมดทุนและทำให้เราเกิดแผลในใจว่าเราเคยล้มเหลวมาแล้ว เราต้องรู้ด้วยว่างานที่เรากำลังทำอยู่นั้นมีคู่แข่งมากน้อยเพียงใด คู่แข่งเหล่านั้นเขาทำอะไรได้บ้าง เราจะสู้เขาได้ไหม ลูกค้ำของเราอยู่ที่ไหน เราจะหาลูกค้าได้อย่างไร และที่สำคัญมากที่สุดก็คือ เมื่อเราเปิดบริษัทนั้นเราควรมีรายชื่อผู้เป็นลูกค้าอยู่ในมือ และมีสินค้าหรือบริการที่จะเสนอขายพร้อมสรรพแล้ว ไม่ใช่เปิดบริษัทแล้วก็ต้องเสียเวลาอีกนาน

ในการเจรจาต่อรองราคาสินค้ามาขาย หรืออีกหลายเดือนในการหาลูกค้ารายแรก ถ้าเป็นอย่างนั้น ละก็อย่าเปิดบริษัทให้เสียเงินเลยจะดีกว่า

นักศึกษาที่รักทุกท่าน เท่าที่อธิบายมานี้พวกคุณคงจะเห็นแล้วว่า เรายังมีช่องทางทำมาหากินอีกมาก แต่ช่องทางเหล่านี้ก็เชื่อว่าจะราบเรียบไปหมด บางช่องทางก็อาจจะสั้นมาก บางช่องทางก็มีขวากหนามที่ฝ่าไปได้ยาก ดังนั้นการเดินทางผ่านช่องทางเหล่านี้เราจึงต้องเตรียมเครื่องมือให้พร้อม เครื่องมือส่วนหนึ่งก็คือความรู้ที่ได้กล่าวถึงไปแล้วข้างต้น แต่ก็ยังมีเครื่องมือที่จำเป็นอีกหลายอย่างที่ควรกล่าวถึง

เครื่องมือในการหางาน

เมื่อเดือนพฤษภาคม 2537 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ตีพิมพ์รายงานวิจัยเรื่อง “ภาวะการมีงานทำและคุณภาพในการทำงานของผู้จบอุดมศึกษา” ออกมาเผยแพร่ ในรายงานนี้มีเนื้อหาบางส่วนที่ผมคิดว่าพวกคุณน่าจะได้รับทราบ ดังนั้นจึงขอตัดทอนบางส่วนมาให้ท่านดังต่อไปนี้

“ผลการศึกษภาวะการมีงานทำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่หางานทำหลังจบปริญญาตรีโดยทราบแหล่งงานจากข้อมูลประเภทหนังสือพิมพ์ภาษาไทยมากที่สุด รองลงมาจากญาติพี่น้องเพื่อนฝูง เป็นส่วนน้อยที่ทราบจากบริการแนะแนวของสถาบันและหนังสือภาษาอังกฤษ ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันที่มีชื่อเสียงและมีโอกาสได้งานทำเร็ว สามารถรับข้อมูลแหล่งงานได้มากกว่าผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอื่น เช่น จากบริการแนะแนว หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ ผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงมีญาติพี่น้อง หรือผู้ช่วยฝึกงานมากกว่าผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่า การใช้เวลาในการหางานส่วนใหญ่จะใช้เวลาประมาณ 1-3 เดือนหลังจบการศึกษา ในช่วง 6 เดือนหลังจบปริญญาตรีมีผู้ได้งานทำร้อยละ 82.1 ยังไม่ได้งานร้อยละ 17.9 โดยกลุ่มมหาวิทยาลัยที่ตั้งภายหลังได้งานคิดเป็นร้อยละสูงกว่ากลุ่มอื่น รองลงมาเป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยที่ตั้งก่อน ในช่วงเวลาปัจจุบัน (ขณะที่ตอบแบบสอบถาม) (เวลาประมาณ 3 ปีหลังจบปริญญาตรี) กลุ่มตัวอย่างได้งานทำเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96) มีผู้ยังไม่ได้งานทำอยู่ร้อยละ 1.8 และลาออกจากงานกำลังหางานทำอยู่ร้อยละ 2.1 ประเภทของงานที่ทำในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวด้วย ผู้ที่ทำงานบริษัท/เอกชน/ห้างร้าน ส่วนใหญ่นะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวจะสูงกว่าผู้ทำงานรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งโดยภาพรวมมาจากครอบครัวเกษตรกรและรับราชการ รองลงมาสำหรับรายได้จากการทำงานนั้น มีความแตกต่างในเรื่องรายได้หรือค่าตอบแทนเมื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มสาขาวิชาต่าง ๆ และประเภทของสถานที่ทำงาน โดยกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์มีรายได้สูงกว่ากลุ่มสาขาวิชาอื่น และกลุ่มผู้ทำงานภาคเอกชนมีรายได้สูงกว่าภาครัฐทุกสาขาวิชา และบางสาขาวิชารายได้ต่อ

เดือนสูงเป็น 3 เท่าของผู้ทำงานในภาครัฐ และมีโอกาสได้รับการพัฒนาระหว่างทำงาน โดยการฝึกอบรม ความสำเร็จในประเทศและต่างประเทศมีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มที่รับราชการ ผู้ได้งานทำทุกประเภทส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นในระดับดี ในเรื่องสถานที่ทำงานและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สวัสดิการ บรรยากาศในการทำงาน เพื่อนร่วมงาน ส่วนที่ยังไม่ดีคือ ด้านระบบบริหาร ผู้บริหาร กับด้านขวัญและกำลังใจในการทำงาน ซึ่งเป็นความคิดเห็นของผู้ทำงานทุกประเภทสถานประกอบการ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับการมีงานทำ โดยใช้ระยะเวลาในการหางานเป็นตัวกำหนดการได้งานทำเร็วหรือช้า พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการหางานได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงานระหว่างเรียนปริญญาตรี ความรู้พิเศษในด้านคอมพิวเตอร์และภาษา การได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการได้งาน ได้แก่ กิจกรรมแนะแนวกิจกรรมส่งเสริมการฝึกงาน และกิจกรรมตลาดนัดแรงงาน จำนวนแหล่งงานที่ไปสมัคร (สมัครงานหลายแห่งได้งานทำช้ากว่าสมัครงานแห่งเดียว) ความเกี่ยวข้องของระหว่างงานที่เคยทำกับงานที่หาได้ กลุ่มสถาบันศึกษาและกลุ่มสาขาวิชา กลุ่มมหาวิทยาลัยที่ตั้งภายหลังและกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ได้งานทำเร็วกว่ากลุ่มอื่น ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพในการทำงานโดยใช้ความก้าวหน้าในการทำงานเป็นตัววัด ได้แก่ การศึกษาของบิดา รายได้ของครอบครัวความรู้พิเศษด้านคอมพิวเตอร์ ดนตรี การไม่มีความรู้พิเศษใด ๆ (ก้าวหน้าน้อยกว่าผู้ที่มีความรู้พิเศษ) การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมวิชาการ กีฬา/บันเทิง บริการชุมชน ส่งเสริมวัฒนธรรมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมประเภทของสถานประกอบการ รายได้ และความพอใจในงานที่ทำครั้งแรกหลังจบปริญญาตรี ผลการศึกษาในระดับจุลภาคเสริมการค้นพบดังกล่าวว่า ความก้าวหน้าในการทำงานนั้นนอกจากจะเป็นผู้ทำงานมีคุณภาพแล้ว จำเป็นต้องสามารถสร้างความสัมพันธ์กับคนรอบข้างที่ทำงานได้โดยเฉพาะกับหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชา และมีความสำคัญมากกว่า “เก่งงาน” โดยเฉพาะการทำงานในภาครัฐ

ในเรื่ององค์ประกอบที่ส่งผลต่อระยะเวลาในการหางานจนได้งานทำ และความก้าวหน้าในการทำงาน พบตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการได้งาน ตัวแปรที่มีอิทธิพลส่งผลให้ใช้เวลาน้อยในการได้งาน ได้แก่ ผลการเรียนเฉลี่ยระดับปริญญาตรี ความต้องการทำงานภาคเอกชนตัวแปรที่มีอิทธิพลส่งผลให้ได้งานช้ากว่า ได้แก่ การไม่เคยทำงานระหว่างเรียนปริญญาตรี จำนวนครั้งที่สมัครงานหลังจบปริญญาตรี และการจบจากวิทยาลัยครู ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความก้าวหน้าในการทำงานที่สำคัญ และส่งเสริมต่อความก้าวหน้า ได้แก่ ความพึงพอใจในงานที่ทำครั้งแรกหลังจบปริญญาตรี การได้งานทำตรงสาขาที่เรียนมา การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมความต้องการทำงานเอกชน ตัวแปรที่เป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้า ได้แก่ ความไม่พอใจในงานเพราะตำแหน่งงานไม่เหมาะสม และการไม่มีความรู้พิเศษใด ๆ ตัวแปรที่มีอิทธิพลส่งเสริมต่อความก้าว

หน้าในการทำงานของผู้ที่ทำงานในภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ ได้แก่ การได้งานทำตรงสาขาความพอใจ ในงานที่ทำครั้งแรกหลังจบปริญญาตรี การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม และการศึกษาของ บิดา ตัวแปรที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ ความไม่พอใจในงานเพราะตำแหน่งไม่เหมาะสม ในภาคเอกชนตัวแปรสำคัญที่ส่งเสริมความก้าวหน้า ได้แก่ ความพอใจในงานครั้งแรก หลังจบปริญญาตรี การได้งานทำตรงสาขา ความต้องการทำงานเอกชน และการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬา/บันเทิง ตัวแปรที่เป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้า ได้แก่ การไม่มีความรู้พิเศษใด ๆ การทำงานในโรงเรียน โรงพยาบาลเอกชน และมูลนิธิต่าง ๆ ผลการศึกษาระดับจุลภาคพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพงาน นั้นคือ การทำงานด้วยความรับผิดชอบด้วยความสามารถจริงจัง อย่างเที่ยงธรรม ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ซื่อสมมติฐานจากการวิจัยระดับจุลภาค สรุปว่า ความรับผิดชอบ ความซื่อตรง และนิสัย สังคมที่ดีอื่น ๆ หากได้มีการเริ่มต้นฝึกฝนมาจากครอบครัวก่อนแล้วก็น่าจะเป็นบุคลิกภาพที่มั่นคงตลอดไปเมื่อผ่านการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่ถ้านิสัยไม่ดีมาก ๆ อยู่แล้ว แม้ว่าจะมีโอกาสผ่านสถาบันอุดมศึกษา ก็ยากที่จะแก้ไขให้ดีขึ้น ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐาน การพัฒนาคุณภาพของคน โดยมีสถาบันการศึกษาช่วยส่งเสริมพัฒนาอีกทางหนึ่ง”